

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради PhD 14760
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Андрій Кузняк, 1991 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2012 році закінчив Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, отримав диплом магістра, працює на посаді помічника судді Садгирського районного суду міста Чернівців виконав акредитовану освітньо-наукову програму 081 Право (38603).

Разова спеціалізована вчена рада PhD 14760, утворена наказом ректора Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2026 року № 223, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – Оксани Щербанюк – докторки юридичних наук, професорка, професорка кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Рецензентів -

1. Олени Білоскурської - кандидатки юридичних наук, доцентки, доцентки кафедри публічного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

2. Ауріки Паскар - кандидатки юридичних наук, доцентки, завідувачки кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Офіційних опонентів -

1. Миколи Ковалю - кандидата юридичних наук, професора, професора кафедри адміністративного права, процесу та митної безпеки Навчально-наукового інституту Державного податкового університету Міністерства фінансів України.

2. Юрія Цвіркуна - доктора юридичних наук, професора кафедри публічного та міжнародного права Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

на засіданні «19» серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Андрію Кузняку на підставі публічного захисту дисертації «Надмірний формалізм в адміністративному судочинстві України» за спеціальністю 081 Право.

Дисертацію виконано у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, Міністерства освіти і науки України, м. Чернівці.

Науковий керівник Віталій Гордєєв доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису (відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами)).

Здобувач має 10 наукових публікацій за темою дисертації, з них з них 4 статті у наукових фахових виданнях України:

1. Кузняк А.В. Поняття процесуального формалізму в адміністративному судочинстві. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 11. С. 727–729.

2. Кузняк А. В. Надмірність як функціонально-семантична ознака принципу формалізму адміністративного судочинства. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2023. № 4. С. 169–174.

3. Кузняк А. Прояв надмірного формалізму під час розгляду адміністративної справи судом першої інстанції. Ерліхівський журнал. 2024. № 10. С. 34–39.

4. Кузняк А.В. Надмірний формалізм у адміністративному судочинстві в практиці

У дискусії взяли участь голова ради, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Оксана Щербанюк – докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Висловлене таке зауваження:

За визначенням ЄСПЛ, надмірний формалізм виявляється в механічному, бюрократичному та надто суворому застосуванні процесуальних норм, коли форма переважає над змістом і створюються штучні бар'єри для розгляду справи по суті. В адміністративному судочинстві це порушує п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод щодо права на доступ до суду та принципу правової визначеності. Найчастіше це проявляється у поверненні позовів через дрібні технічні чи формальні недоліки (незначні помилки в реквізитах, вимоги щодо додаткових копій тощо), надмірних вимогах до підтвердження повноважень чи сплати судового збору, а також у формалізованій відмові в поновленні строків. Для недопущення цього судам слід керуватися принципом верховенства права та забезпечувати баланс між процесуальною формою та реальним доступом до правосуддя, не перетворюючи процедурні вимоги на самоціль.

Микола Коваль - кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права, процесу та митної безпеки Навчально-наукового інституту Державного податкового університету Міністерства фінансів України. Висловлені такі зауваження:

Адміністративне судочинство є неоднорідним: воно охоплює як складні податкові чи митні спори (де беруть участь професійні юристи та адвокати), так і соціальні спори (де позивачами часто є пенсіонери, військовослужбовці чи малозабезпечені верстви населення без правової допомоги). Дисертація сприймалася б більш цілісно, якби критерії «розумного формалізму» були диференційовані залежно від суб'єктного складу та категорії справи. Очевидно, що рівень вимогливості суду до форми документів адвоката великої корпорації та пересічного громадянина у спорі з Пенсійним фондом має відрізнятися.

Подолання надмірного формалізму пов'язане не лише зі стадією відкриття провадження, а й зі стадією доказування. В адміністративному процесі діє принцип офіційного з'ясування всіх обставин справи, який зобов'язує суд за потреби витребувати докази самостійно. Було б доцільно розширити дослідження аналізом того, як саме цей принцип має корелювати з процесуальним формалізмом. Зокрема, де проходить межа між обов'язком суду допомогти позивачу зібрати докази та «надмірним формалізмом», коли суд відмовляє в задоволенні позову виключно через відсутність довідки, яку він міг би перевірити в електронному реєстрі.

Запропоновані автором зміни щодо неможливості залишення позову без руху, якщо недоліки можна усунути в засіданні, порушують важливе питання оптимізації досудового етапу. Проте замість перенесення виправлення помилок на засідання (що навантажує процес), науковий інтерес становило б дослідження альтернативних механізмів. Наприклад, запровадження інституту «попереднього повідомлення» через Електронний суд без винесення формальної ухвали суду, або надання секретарю судово засідання/помічнику судді повноважень вказувати на технічні помилки ще на етапі реєстрації. Варто було б почути думку здобувача щодо таких інноваційних підходів.

Юрій Цвіркун - доктор юридичних наук, професор кафедри публічного та міжнародного права Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. Висловлені такі зауваження:

У роботі приділено значну увагу практиці Європейського суду з прав людини (зокрема, концепції «надмірного формалізму» у світлі статті 6 Конвенції). Водночас дисертація виграла б від чіткішого аналізу того, як саме правові позиції ЄСПЛ мають інтегруватися в українську

судову практику в умовах континентальної системи права. Було б доцільно детальніше окреслити межу між прямим застосуванням прецедентів ЄСПЛ національними суддями та ризиком суб'єктивного (свавільного) тлумачення процесуальних норм під приводом «боротьби з формалізмом».

Дисертант справедливо акцентує на необхідності подолання надмірного формалізму задля забезпечення права на судовий захист. Проте мінімізація формальних вимог та надання судді широкого дискреційного права оцінювати «доречність» форми може увійти в суперечність із принципом правової визначеності (legal certainty). Робота суттєво збагатилася б, якби автор запропонував теоретичну модель балансу: як захистити позивача від бюрократизму, не порушивши при цьому права відповідача, який розраховує на чітке і прогнозоване дотримання процесуальних строків та форми протилежною стороною.

Розглядаючи надмірний формалізм як негативне явище з боку суду, автор дещо оминає увагою зворотний бік процесу - поведінку учасників справи. Послаблення вимог до оформлення позовних заяв чи дотримання строків (навіть із благородною метою) може стати інструментом для процесуальних зловживань (наприклад, свідомого подання неповного пакета документів для затягування часу). Автору варто було б окреслити запобіжники, які б не дозволили недобросовісним учасникам процесу трактувати будь-яку законну вимогу судді щодо дотримання форми як «надмірний формалізм».

Олена Білоскурська - кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри публічного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Зазначені дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

У вступі автор обґрунтовує актуальність теми тим, що в теперішніх умовах державотворення та запровадження на території України воєнного стану питання недопущення надмірного формалізму в судовому процесі значно активізуються. Зважаючи на те, що воєнний стан суттєво впливає на спроможність громадян вчасно отримувати документи, сплачувати судовий збір чи дотримуватися процесуальних строків (через бойові дії, руйнування інфраструктури, вимушене переміщення), очікувалося, що специфіка воєнного стану знайде ширше відображення в конкретних висновках або пропозиціях до законодавства (наприклад, у пропонованій автору частині 5 статті 123 КАС України щодо поважності причин пропуску строків). Робота б суттєво збагатилася, якби автор чітко розмежував прояви надмірного формалізму в «мирний час» та особливості його прояву й подолання в умовах дії особливих правових режимів.

У роботі слушно зазначається, що цифровізація адміністративного судочинства є вкрай необхідною для уникнення надмірного формалізму та покращення доступності правосуддя. Попри декларування важливості цифровізації в тексті вступу, у сформульованих автором конкретних пропозиціях щодо внесення змін до КАС України (до статей 55, 59, 79, 123, 169, 245) практично відсутні новели, які б безпосередньо стосувалися функціонування підсистем ЄСІТС («Електронний суд»). Було б доцільно розширити практичні рекомендації автора в контексті того, як автоматична верифікація повноважень представників через електронні реєстри або автоматичний розрахунок судового збору системою можуть повністю нівелювати людський фактор судейського «надмірного формалізму».

Ауріка Паскар - кандидатка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Висловлені такі зауваження:

У межах наукової новизни здобувач пропонує доповнити статтю 169 КАС України частиною 11 такого змісту: «Суддя не може постановити ухвалу про залишення без руху та повернення позовної заяви з тих підстав, що можуть бути усунені під час підготовчого чи судового засідання». Зазначена новела є дискусійною з погляду процесуальної економії. Перенесення обов'язку щодо виправлення очевидних недоліків позовної заяви (наприклад, неналежне оформлення документів про повноваження представника чи помилки в суб'єктному складі) на стадію підготовчого засідання може призвести до штучного затягування розгляду справи та збільшення навантаження на суддів. Вважаємо за доцільне детальніше аргументувати, які саме конкретні недоліки позову автор пропонує вважати такими, що «можуть бути усунені під час засідання», аби уникнути зловживань процесуальними правами з боку недобросовісних позивачів

У підрозділі 1.3 здобувач здійснює розмежування процесуального та надмірного формалізму. Проте, судячи з тексту анотації, автор відносить процесуальний формалізм до позитивних явищ (і навіть пропонує вважати його одним із принципів судового процесу), а надмірний формалізм — до негативних (як прояв правового пуризму чи бюрократизму). Межа між «розумним» процесуальним формалізмом та «надмірним» є вкрай тонкою й оціночною. Дисертація виграла б від глибшого теоретико-методологічного обґрунтування чітких об'єктивних критеріїв (а не лише оціночних ознак, таких як «переважання процесу над результатом» чи «всупереч принципу розумності»), які дозволять практикуючому судді в кожній конкретній ситуації безпомилково диференціювати ці поняття без ризику скотитися в іншу крайність — надмірну гнучкість, що нівелює процесуальні правила.

На дисертацію та анотацію Андрія Віталійовича до юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича надійшло три звернення. Всі вони позитивні, але містять окремі побажання та зауваження:

Валерія Колпакова - доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри конституційного і адміністративного права Запорізького національного університету.

Автор досить детально описує відмінності між процесуальним формалізмом (позитивним) та надмірним формалізмом (негативним), але критерії розмежування залишаються дещо розмитими. Ознаки надмірного формалізму (похідність, відсутність гнучкості, перевага форми над змістом тощо) значною мірою суб'єктивні й залежать від оцінки конкретного судді. Це створює ризик, що рекомендації автора також можуть застосовуватися вибірково.

Михайла Віхляєва - доктора юридичних наук, професора, професора кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Ужгородського національного університету, директора Центру українсько-європейського наукового співробітництва.

Конкретні зміни до КАС (наприклад, доповнення ч. 4 ст. 55 про «наказ про призначення», «посадову інструкцію», витяг з ЄДР; або ч. 11 ст. 169 про заборону залишати позов без руху з підстав, які можна усунути пізніше) виглядають раціональними, але водночас створюють нові формальні вимоги. Існує ризик, що замість зменшення надмірного формалізму автор пропонує просто інший його різновид (замість одного набору документів — інший).

Оксани Волощук - кандидатки юридичних наук, доцентки, завідувачки кафедри загальнотеоретичної юриспруденції та прав людини Чернівецького інституту "Одеська юридична академія".

Дисертація ґрунтується переважно на теоретичному аналізі, практиці ЄСПЛ та окремих рішеннях Верховного Суду. Відсутній системний емпіричний аналіз (наприклад, кількісне дослідження, скільки справ повернуто/залишено без руху через формальні підстави у 2022–2025 рр., з подальшим аналізом, у скількох випадках це було виправдано, а в скількох - ні). Статистика, наведена у вступі, стосується загального навантаження, а не конкретно проявів формалізму.

Результати відкритого голосування:

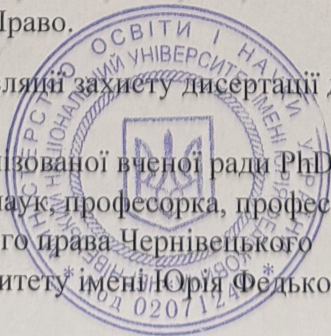
«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада PhD 14760 присуджує Андрію Кузняку ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради PhD 14760
докторка юридичних наук, професорка, професорка
кафедри процесуального права Чернівецького
національного університету імені Юрія Федьковича

Оксана ЩЕРБАНЮК